

רשת
שיעורי
תורה

היכלי תורה

ערש"ק פרשת אמור ד אייר תשסח ♦ דף היומי בבלי: נזיר נ ירושלמי: יבמות עח

ויניחהו במשמר לפרש להם על פי ה'... (נד יב)

ברש"י: לבדו, ולא הניחו מקושש עמו, ששניהם היו בפרק אחד, ויודעים היו שמקושש במיתה, אבל לא פורש להם באיזה מיתה, לכך נאמר: "כי לא פורש מה יעשה לו". אבל במקלל הוא אומר "לפרוש להם", שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו.

דברי רש"י הללו לקוחים מן הספרא, ונראה מתוך לשונו של רש"י, כי לפי שלא היו יודעים אם המקלל חייב מיתה הניחוהו במשמר לבדו, ולא הניחוהו יחד עם המקושש. ודבר זה טעון הסבר, כיון שסוף כל סוף היו צריכים לחבוש את שניהם עד שידעו את דינם, איזה טעם יש בזה שלא יהיו יחדיו במשמר. עוד יש לתמוה, הלא אם הקפידו להניח את המקלל לבדו במשמר, הרי גם המקושש היה לבדו, אם כן, מדוע לא נזכר בפרשת מקושש שהיה לבדו במשמר כדרך שנתפרש במקלל.

ונראה לפרש, על פי הדין המבואר בשולחן ערוך בהלכות שבת (שלט ד): אין דנין, הג"ה, ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש, כדי שלא יברת. ובמגן אברהם כתב, שיש פוסקים הסוברים כי דבר זה אסור מן התורה.

כאשר נתבונן עתה בדברי רש"י שפירש שהמקלל והמקושש היו שניהם בפרק אחד, היינו שהיו שני המעשים בשבת אחת, נוכל להבין כי על פי דין אי אפשר היה לתתם יחדיו במשמר. כי הלא המקושש שדינו היה ידוע להם שהוא למיתה, הרי החבישה במאסר היא מכלל האיסור שאין דנים בשבת, ולפיכך אי אפשר היה להניח אותו במשמר באותו היום, עד יציאת השבת. מה שאין כן המקלל שלא נאמר להם עד כעת מאומה בדינו ולא נמסר עדיין דינו לבית דין, היתה חבישתו רק הוראת שעה ואינה בגדר עשיית דין כלל, ולכן יכולים היו לתתו במאסר אפילו בשבת.

כאשר יצאה השבת והותר להם לעסוק בחבישתו של המקושש, לא היתה שום מניעה מלתתו באותו משמר שהושם בו המקלל. נמצא שרק המקלל היה לבדו במשמר באותן השעות שעד צאת השבת, ואילו המקושש לא היה שם לבדו כלל, לפיכך לא נאמר במקושש שהיה לבדו במשמר.

ע"פ יעלת חן

נושאי הדף ב'עלון'

אכילת מלווה מלכה, כדי שישאר מלא תרווד רקב.....נזיר נ

הנאה משינים של המת.....נזיר נא

סגולה להלביש עצם של מת.....נזיר נא

נאמנות הרופאים.....נזיר נב

אכילה בשר ויין בערב ובמוצאי תענית.....נזיר נב

דברים השקולים כתענית.....נזיר נג

כניסת כהנים למערת המכפלה.....נזיר נד

נסיעת כהן באוטובוס דרך קברים.....נזיר נה

קריאה לאדם בשני שמות.....נזיר נו

האם מותר לקרוא ליהודי 'פטר'.....נזיר נו

כפתור ופרח.....עמוד 5

אכילת מלווה מלכה, כדי שישאר מלא תרווד רקב

בסוגיין מבואר ש'מלא תרווד רקב', כלומר כף מריקבון שנותר מהמת לאחר שנתכלה, הרי הוא מטמא את הנזיר, ועליו להתגלה.

בחז"ל ובפוסקים מבואר ש'מלא תרווד רקב' האמור בסוגיין אינו אלא עצם הלז שאינו כלה, וממנו קם אדם לתחיית המתים, כדלקמן.

בפרקי דר"א (פ"ד) אמר רבי שמעון, כל הגופות נוגעין בעפר הארץ עד שאינו משתייר מן הגוף אלא כמלא תרווד רקב, והוא מתערב בעפר הארץ כשאוור שהוא מתערב בעיסה, ולעתיד לבוא כשיקרא הקדוש ברוך הוא לארץ שיתן פקדון כל הגופות, ההוא שמתערב בעפר הארץ כשאוור שהוא מתערב בעיסה, מיפה ומרבה ומעלה את כל הגוף בלא מום, כשאוור שהוא מיפה ומרבה את העיסה.

באבקת רוכל כתב, אע"פ שהעצמות נמוחו, עצם אחד נשאר באדם שאינו מתכלה לעולם ואינו מתרקב והוא עצם תחתון שבשדרה, וקורין לו חז"ל 'תרווד רקב', ואומרים עליו שהוא חזק מאד כפטיש יפוצץ סלע. וכ"כ הריקאנטי (פרשת תרומה, על הפסוק ונתת על השולחן לחם).

ובעבודת הקודש (ח"ב פ"מ) כתב, שקיבלו חכמי האמת שקב"ה משאיר בגוף האדם עצם קטן והוא התחתון שבשדרה והעצם הזה אינו כלה ולא נפסד לעולם, ונקרא בלשון רבותינו ז"ל תרווד רקב.

עניין זה הובא גם במטה משה [תלמידו של המהרש"ל] [דיני סדר הבדלה], ומקור הדבר נמצא כבר בזוהר הק' (ח"א ק"ג-קטז) שכתב, שהגוף נכנס בקבר ונרקב כולו ויוצא ממנו זוהמא הרעה, ולא נשאר ממנו אלא כמלא תרווד רקב שממנו נבנה הגוף בתחיית המתים.

ועיין בסידור יעב"ץ (סדר מוצ"ש מחיצה ד) שהאריך לבאר עניין עצם זה, וכתב שיש לעצם הזו שלשה שמות 'נסכו', 'לזו', ובזוה"ק נקרא 'בתואל רמאה', וביאר הטעמים שנקרא באלו שלשה השמות, והטעם שנהנית דווקא מסעודת מלווה מלכה, ובפתח הדביר (או"ח סי' ש"סק"ד) האריך לדון אם עצם זה נמצאת גם בעכו"ם, עיי"ש.

[והנה בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' שלז) כתב שעצם הלז אינה מטמאה באהל לפי שאין בו שיעורא, ובשו"ת הרב"ז (שאפרן, ח"א סי' ק"ג אות ט) האריך לדון אם עצם זה מטמאה או לא, עיי"ש].

בעניין עצם זה ידועים דברי הבית יוסף (או"ח סי' ש) שכתב בסדורים מפרש, אבר יש באדם, ונסכו שמו, ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת. ובמשנה ברורה (סק"ב) כתב, אמרו הקדמונים אבר אחד יש באדם, ונסכו שמו, וזה האבר נשאר קיים בקבר עד עת התחיה, ואפילו אחר שנתקבו בו כל העצמות, וזה האבר אינו נהנה משום אכילה כי אם מסעודת מלווה מלכה. ובשער הציון (סק"ז) ביאר בשם האליה רבה, שאיבר זה לא קבל הנאה מעץ הדעת, שהרי אדם הראשון אכל ממנו בערב שבת, ואיבר זה אין לו הנאה ממאכל כי אם במוצאי שבת, לפיכך לא נגזר עליו להכלות אפילו על ידי המיתה, ולכן איבר זה נשאר קיים בקבר עד עת התחיה.

בעניין עצם הלז יש להוסיף דבר חידוש שכתב בס' בית ישראל השלם (טוסיג"ח סי' א) שעצם הלז ממשיכה לישון ב' שעות לאחר שהקיצו כל האברים ולכן הרוצה להתפלל בכל אבריו בבחינת כל עצמותי תאמרנה, עליו להשכים ב' שעות קודם ו"א ג' שעות.

הנאה משינים של המת

בסוגיין מבואר שהשינים, השערות והציפורנים של מת אינם מטמאים, ובנדה (נה.) מבואר שצריך שני תנאים שיטמא דבר מגופו של מת, שנברא עמו ואין גזעו מחליף, ושינים לא נבראו עמו, ושערות וציפורנים גזעו מחליף, ובשעת חיבורן הכל טמא.

יש שסברו שכשם שאין בהם דיני טומאה, כמו כן אין איסור ליהנות מהם, בשונה משאר איברי ועצמות המת שאסור ליהנות מהם, ובחדושי הר"ן (חולין קכב. ד"ה שמה) הביא שיש שסברו כן, והוכיחו כדעה זו ממה שאמרו במסכת ברכות (ה:), שלרבי יוחנן נפטרו עשרה ילדים, והיה מחזיק בידו את השן של בנו העשירי, ובזה היה מנחם אנשים שנפטרו להם ילדיהם באומרו 'דין גרמא דעשיראה ביר', ולכאורה יש לתמוה כיצד נהנה רב יוחנן מחלק מהמת, אלא מוכח שכיון שהיה זה שן, מותר בהנאה. אולם הר"ן חלק על דעה זו, וכתב שאין להוכיח מרב יוחנן, מפני שאין זה נחשב שנהנה ממת, כיון שמה שניחם בזה את האבלים אין זה נחשב להנאה, והביא עוד ראיה שאעפ"י שאינו מטמא יש לומר שאסור בהנאה. עיי"ש.

בנידון זה דנו פוסקים רבים, יש שכתבו (חת"ס יו"ד סימן שלז) שאיסור הנאה של מת תלוי בטומאתו, ולכן החמירה תורה בטומאת המת כדי שלא יבואו ליהנות ממנו, ולכן עכו"ם שמוותר בהנאה, אינו מטמא באהל. ובשו"ת חלק לוי (יו"ד סימן קכה) כתב שבנשרף כיון שאינו מטמא אין בו גם איסור הנאה, וכן הביא השדי חמד (כללים מערכת המ"ם כלל קג), בשם יש מי שאומר ששן טבעית של מת מותרת בהנאה, שאיסור הנאה בטומאה תליא, ומכיון שאינו מטמא אינו אסור בהנאה, ועיי"ש שהשיג עליו. אולם בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' רעו) נקט בפשיטות ששן טבעית של מת אסורה בהנאה.

סגולה להלביש עצם של מת

ישנם כמה וכמה סגולות שעניינם לישא עצם של מת, כמבואר בספר תולדות אדם (אות קנב) ובספר שבילי אמונה (הנתיב הרביעי ד"ה וכתב גאלינוס), ובפוסקים דנו על כהן אם מותר לו לעשות סגולות אלו.

בספר עליות אליהו (דף כב אות טז) כתב בשם הרב ישראל גינזבורג (מו"ץ דווילנא, נולד בשנת תקמ"ד) שכהן שחלה וציוו עליו לישא עצם אדם מת לסגולה, מותר לו לעשות זאת, ואין לו לחשוש לטומאה. והוכיח זאת ממה שאמרו בסוגיין ששינים ועצמות ממת אינם מטמאים. וכמבואר במסכת ברכות (ה:). שרבי יוחנן נשא עמו את העצם. כיוצא בזה כתב בספר אח לצרה (סי' ה אות כ) שמוותר לכהן לישא שן של מת לסגולה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה
ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-5757

נאמנות הרופאים

הגמרא הביאה מעשה שהביאו קופה מלאה עצמות לבית הכנסת של טרסיים, ונכנס תודוס הרופא וכל הרופאים עמו לבדוק עצמות אלו אם הם ממת אחד או משני מתים, ואמרו הרופאים 'אין כאן שדרה ממת אחד' ועל פי דבריהם דנו חכמים בדין העצמות.

מכך שלא סמכו החכמים על תודוס הרופא לבדו, אלא הוצרכו לנאמנות של כמה רופאים, להוציא על פיהם מחזקת טומאה, דן השואל ומשיב (דברי שאול יו"ד ח"א השמטות לסי' קפז ס"ח) להוכיח בנוגע לדינים אחרים שאין רופא אחד לבדו נאמן.

כיוצא בזה העיר גם בשו"ת יגל יעקב (תלמידו של בעל הערוגת הבושם, ח"א יו"ד סי' סו) שאף בשני רופאים לא די, שהרי נכנס תודוס הרופא וכל הרופאים עמו, עיי"ש.

נידון 'נאמנות הרופאים' הוא מחלוקת גדולה בין הפוסקים, עיין בריב"ש (סי' תמוז), בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' קנח, קעה), ובכו"פ (סי' מז), שכתבו שאין לסמוך על הרופאים רק בשבת ויוה"כ פ"פ מטעם ספק פקוח נפש, אבל לא בשאר איסורים. ובשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ג ח"א סי' שיז) ובבית יצחק (יו"ד ח"א סי' קמא) כתבו שהרופאים הם בגדר אומן דלא מרעי אומנתו, ומה גם שהוא דבר העשוי להתגלות ע"י בדיקת רופאים אחרים ולכן הרופא נאמן.

ועיין במהרי"ק (סי' קנט) שהוכיח שסומכים על רופאים אפילו בחששא דכרת, ובסד"ט (סי' קפח סק"ה) כתב שגם הרז"ה והרא"ש סברי כן, ועיין בחת"ס (יו"ד סי' קעה) שכתב שרק על הכלל שכן הוא הטבע נאמנים ולא על החולה בפרטיות.

ותלוי בכל עניין ועניין לגופו, שיש פעמים שהוא עניין נאמנות במקום פקוח נפש, בענייני איסורי כרת או עריות ועוד, ועיין עוד בפנים מאירות (סי' יב) ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' ג).

אכילה בשר ויין בערב ובמוצאי תענית

בספר חסידים (הובא בשו"ת מהרש"ל סי' צב) כתב שעיקר תענית מעליותא היינו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין, לא בכניסת התענית ולא במוצאי התענית.

כיוצא בזה כתב המהרש"ל (ים של שלמה חולין פ"ה סי' יא) שבכל תענית ראוי למאן דאפשר שלא יאכל בשר וישתה יין לפני התענית וגם לאחר התענית, והביא שכן מצא כתוב בענייני תשובה שראוי לעשות כן.

ראיה לכך הביא ממה שאמרו בסוגיין 'הושחרו שיניו מפני התענית', והיינו שע"י מיעוט חלב ודם האדם בתענית, מתמעט זיו לובן שיניו, אולם אם אוכל בשר ויין לפני ואחרי התענית, חוזר לובן השיניים, נמצא שאם רבי שמעון אמר ששיניו הושחרו מהתעניות מוכח שלא אכל בשר ויין אף לפני ואחרי התענית.

ומכל מקום סיים וכתב שכל זה אמרו רק באדם שיש לו אפשרות להתנהג בדרך זו כדי שלא יחטא על הנפש, ואז לא יחוש לשחרורית השיניים שהן ליופי בלבד.

דברים השקולים כתענית

בנידון הנ"ל הובאה לעיל (ג.) דברי השולחן ערוך (או"ח סי' תקעא ס"א) שישנו חילוק בין אדם שיכול לסבול את התענית שהוא נקרא קדוש אם יושב בתענית, לבין אדם שאינו בריא וחזק, שנקרא חוטא אם מתענה.

ובאחרונים (ט"ז, מג"א, ומשנ"ב סק"א) ביארו שאין דברי השולחן ערוך אמורים בנוגע לצומות שהאדם מתענה כתיקון ותשובה על עוונות הידועים, על פי הסדר המבואר בראשונים ובכתבי האר"י הק', שתעניות אלו צריך האדם להתענות אף אם אין בכוחותיו לצער את עצמו בתענית. אלא דברי השו"ע אמורים בנוגע לתעניות שהאדם מתענה משום תשובה על עבירות שהאדם דש עליהם בעקביו, שעליהם אל לו להתענות אלא אם כן הדבר בכוחותיו.

עוד מבואר בכתבי האריז"ל (הובא במגן אברהם שם, ובביאור הלכה ד"ה ת"ח בשם השל"ה בשם החרדים) שכתב, 'כל מה שתמצא בסיגופים, לא נזכר אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אומנתו, ויודע דעת ויראת ד', לא יחלש ולא יתבטל מלימודו. אך יום אחד מן השבוע יתרחק מבני אדם, ויתבודד בינו לבין קונו, ויתקשר מחשבתו בו כאילו כבר עומד לפניו ביום הדין, וידבר לאל יתברך כאשר ידבר העבד אל רבו וכן אל אביו'.

כך כתב גם הח"י אדם (הובא בביאור הלכה שם) שאפילו על עבירות ידועות שצריך להתענות עליהם לכפרה כמה ימים, אם תלמיד חכם הוא ותורתו אומנתו, אפילו בזמן הזה לא יסגף את עצמו כל כך, רק שישוב לפני ד' בלב שלם, ויבכה מקירות הלב, וילמוד יותר מאשר היה רגיל, כי התורה היא מקוה טהרה, ונמשלה לאש, וכל אשר יבא באש יובא וטהר, וימעט מכל התענוגים, ויאכל רק כדי קיום גופו שלא יחלש כדי שיהיה לו כח לעבודת השם, ולא ילך לשום סעודה וכל שכן לסעודת מריעות, וישמור שבת בכל פרטיה ודקדוקיה, ואם אפשר יתענה על כל פנים בכל שבוע יום אחד, או על כל פנים כל יום בה"ב עד חצות. והעיקר הוא הבכי, הוידוי, ועשיית גדרים שלא יעשה זאת לעולם.

דברי הח"י אדם שראוי לקבוע יום אחד בשבוע לתענית מבואר כבר בחובת הלכות (שער הפרישה פ"ה) שכתב, שמן הראוי לקבוע יום אחד בשבוע לתענית.

ובספר אברהם אנכי (ח"ב מגילת אסתר דף ס) שאין לאדם להרבות בתעניות, ולבד מהחשש שיגרם בכך נזק לגוף, יש לחשוש שיגרם בכך נזק רוחני לנשמתו, שבהיותו רעב יבוא לידי כעס, ועוד שפעמים בני ביתו מצטערים בכך שהוא מתענה, ועל כן אם האדם חטא, יתמיד בלימוד התורה שהיא מכפרת.

בספרי המוסר כתבו שישנם דברים שערכם שוה לתענית, כגון אם באמצע האכילה בעוד שהוא מתאוה לאכול, הוא מפסיק ומושך ידו מהמאכל, נחשב גם כן לסיגוף ועוונותיו מתכפרים, (מג"א, הו"ד במשנ"ב סק"ב, וכ"כ באברהם אנכי שם). כמו כן 'תענית דיבור' מעלתו שווה לתענית, ויתירה מזו כתב המשנה ברורה (שם) שכשאדם רוצה להתנדב תענית, טוב יותר שיקבל תענית מן הדבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי מתענית דיבור לא יהיה לאדם נזק לא בגופו ולא בנשמתו, ולא יחלש על ידי זה, וכמו שכתב הגר"א באגרתו, שצריך האדם לייסר עצמו לא בתענית וסיגופים כי אם ברסן פיו ובתאותיו.

כניסת כהנים למערת המכפלה

דעת רבי שמעון בר יוחאי (יבמות סא.) שמת גוי אינו מטמא באהל, כיוצא בזה גם מת ישראל שמת קודם מתן תורה אינו מטמא באהל, אולם מכל מקום דרש ריש לקיש בסוגיין (עפ"י פירוש המפרש), שכל מת בין ישראל בין עכו"ם, בין קודם מתן תורה ובין לאחר מתן תורה, מטמאים במגע ומשא.

אולם יש שפירשו (רא"ש) שאף לדעת ריש לקיש אין מת עכו"ם מטמא במגע ובמשא, וכל חידושו אינו אלא בנוגע למת ישראל שקודם מתן תורה שאף שאינו מטמא באהל הוא מטמא במגע ובמשא.

בטור (יו"ד סי' שעב) כתב בשם הרמב"ם שמוותר לכהן לילך על קברי עכו"ם, אולם כתב שהרא"ש הביא בזה מחלוקת, וכתב שהמהר"ם מרוטנבורג מיחה בכהנים מלילך עליהם, וסיים **הרא"ש** שהמחמיר תבא עליו ברכה. ויסוד הנידון מבואר בב"י (שם) האם מת עכו"ם מטמא במגע ומשא או לא.

להלכה כתב המחבר (שם סי"ב) קברי עובדי כוכבים, נכון לזיהור הכהן מלילך עליהם, וכן נקט הרמ"א שנכון להחמיר.

בקרן אורה העיר **שהרמב"ם** לא פסק הלכה לגבי קברי האבות אם הם מטמאים או לא, והנה בבבא בתרא (נה.) מסופר על רבי בנאה שהיה מציין קברי האבות, ומבואר שגם קברי האבות מטמאים באהל, והיינו לפירוש הרשב"ם והתוס' שהיה מציין קברי האבות במערה משום טומאה. [אולם היעב"ץ (ב"מ פה:) כתב שרבי בנאה ציין את קברי האבות כדי שיידעו היכן הם קבורים ויוכלו להתפלל על קברם על כל צרה שלא תבוא].

והנה בתוס' הקשו שם על רבי בנאה שהיה מציין מערתא וציין גם למערת המכפלה, שהרי אין קברי עכו"ם מטמאים באהל משום שאינם נקראים אדם, וקושייתם היא גם על קברו של אברהם אבינו ע"ה שהיה לפני הדיבור ואינו מטמא באהל, ותירצו שאברהם ואדם הראשון נקראים אדם, ולכן אין למעטם מהפסוק של אדם.

והחיד"א בספרו **שער יוסף** עמ"ס הוריות (י. ד"ה תו חזיתיה), הביא את דברי הרב באר שבע שכתב לבאר, שדוקא אחר מתן תורה שישראל נקראו 'אדם' שייך לדון בעכו"ם שאינו מטמא באהל מפני שלאחר מתן תורה שוב אינם נקראים אדם, אבל קודם מתן תורה אין חילוק, ובזה כתב ליישב את קושית התוס', שלפי המבואר אין צריך לתירוץ התוס', כיון שבאמת היה קודם מתן תורה, ואז עכו"ם מטמאים גם באהל, והעיר עליו **החיד"א** ז"ל דאישתמיטתיה למר דתירוצו זה שכתב לבאר דקודם מתן תורה אין חילוק וכו' הוא דברי התוס' במס' נדה (ע: ד"ה ואין), ועמד שם החיד"א לפלפל בזה עוד, והעלה שאכן הכי הוא שקודם מתן תורה אין חילוק ועכו"ם מטמא אף באהל.

ועיין בגליוני הש"ס (סנהדרין פב. ד"ה בת) מה שכתב בעניין זה, שתלוי אם לאבות קודם מתן תורה היה דין ישראל.

ובספר **בכורי יעקב** (סי' כ), ובשו"ת **זית רענן** (ח"ב יו"ד סי' כו), כתבו שבקברי האבות, להלכה יש איסור טומאה, עיין שם בדבריהם שהוכיחו מדברי הגמ' בב"ב. ועיין **בשדי חמד** (פאה"ד מערכת א"י סי' ג) מה שדן בזה מסוגיין.

נסיעת כהן באוטובוס דרך קברים

בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' רפ) נשאל מכהן שרוצה לנסוע ליריחו באוטובוס, ודרך המלך עוברת דרך בית הקברות שעל הר הזיתים, ויש חשש שנמצאים קברים על אם הדרך, אם מותר לו ליסוע או לא. והשיב, לכאורה כשהוא יושב באוטו [קאר], הרי תחתית האוטו מפסיק בינו לבין הקבר, אך יש לדון שהאוטו עצמו מקבל טומאה ובפרט שהוא של מתכת, א"כ אינו חוצץ בפני הטומאה, ולכאורה יש תקנה להניח פשוטי כלי עץ נסר רחב, מתחת רגליו וזה חוצץ, אך יש לחלק בין אם יש גג להאוטו או לא, שאם יש גג הרי צריך שהנסר יהיה פרוש ומכסה לכל רוחב האוטו, דאל"כ הרי טומאה בוקעת במקום שגג האוטו בולט ויוצא מחוץ להנסר, ושוב הטומאה מתפשטת תחת הגג ומאהיל על הכהן.

והביא ששמע **מהמהרי"ל דיסקין** שציוה לסדר נסר בולט מאחורי העגלה, וע"ג הנסר הזה ישב הכהן בשעה שהעגלה עוברת ע"ג הקברים, וכנראה שמטעם זה צוה לסדר את הנסר רק מאחורי העגלה מפני שבפנים העגלה הרי יש אהל על גבה, ויטמא בשביל הגג המאהיל וכנ"ל.

והנה לנסוע באוירון ע"ג הקברים, לכאורה אינו נחשב כאהל לחצוץ בפני הטומאה, דהוי כטלית המנפנת וספינה השטה ע"פ המים שאינו אהל לחצוץ בפני הטומאה, כמבואר במשנה אהלות (פ"ח מ"ה), ועיין תוס' סוכה (דף יג ע"ב, ד"ה ירקות), שהביאו משנה זו דטלית המנפנת וספינה שהיא שטה ע"פ המים אינם חוצצים, אפילו מתי שהם קבועים ואינם ניידים, ולכאורה גם בעגלה אף שישים נסר עדיין י"ל כיון שהוא דבר המתנדנד לא יהא חוצץ בפני הטומאה.

אולם בתוס' ישנים שבת (יז.) בענין איכר שהוא עובר ומרדע על כתפו, כתבו התוס' ישנים שם על הגליון, דלא דמי לטלית המנפנת ועוף הפורח שאינם נחשבים אהל, דהא רגלי האיכר נוגעים בארץ, ולפי"ז יש חילוק בין אוירון שהוא זרוק באויר ממש שדומה לטלית המנפנת, ובין עגלה שרגליה נוגעות בארץ, ואף שהנסר עצמו אינו נוגע בארץ, הרי גם המרדע לא נוגע בארץ ומ"מ כיון שהאדם נושאו נקרא נוגע בארץ, וכמו כן בנסר הרי העגלה נוגעת בארץ. ויש לעיין שלא יהא אהל משום שהוא אהל זרוק, ואם זה תלוי במחלוקת רבי ורבי יוסי בר יהודה באהל זרוק אי שמיא אהל.

ועיין **בשו"ת רב פעלים** (ח"ג יו"ד סי' כג) מה שכתב בנידון נסיעת כהן בעגלה בבית הקברות, ובשו"ת **חשב סופר** (יו"ד סי' יז) בנידון כניסת כהן במכונית לבית הקברות.

וע"ע **בשואל ומשיב** (תליתאי ח"ב סי' מג) שהתיר לכהן ליסוע על מסילת הברזל שעוברת על קברים משום שהוי כשידה תיבה ומגדל, ובמהר"ם שיק (יו"ד סי' שנג) כתב שאהל ההולך על גבי קרקע דינו כאהל וחוצץ מפני הטומאה, וכן התיר **הפקודת אלעזר** (סי' קכח), ו**בהפרדס** (שנה ט"ז חוברת ז סי' נב) הביא דעת הגאון מקובנה שהתיר מטעם ספק שמא מרכבת הברזל הרי הוא כאהל זרוק מפני הטומאה, וספק אם הלכה כרבי הסובר כי אהל זרוק שמו אהל וחוצץ בפני הטומאה או לא, אם כן הוי ספק טומאה ברשות הרבים וספיקו טהור, אולם בעל ברכת רצה לא הסכים לפסקו.

קריאה לאדם בשני שמות

בשׁו"ת חת"ס (אבהע"ז ח"ב סי' יח) כתב שלפנים לא היו נוהגים לקרות אדם בשני שמות יחד כי חדשים מקרוב באו, ואפי' יעקב אבינו ע"ה לא מצינו שנקרא יעקב ישראל בפעם אחת, ולא מצינו כל השמות שבתנ"ך ובש"ס ופוסקים, שיקרא אחד בבת אחת ב' שמות ביחד, עיי"ש. וכך כתב גם הנודע ביהודה (מהדו"ת או"ח סי' קיג) לגבי ר"א הקליר שחתם בריבי, שהשואל הגאון רבי ישעיה פיק רצה לומר שהיו לו ב' שמות גם שם העצם בריבי, והשיבו הנו"ב שאינו זוכר בשום מקום בש"ס שום תנא או אמורא שהיה נזכר בב' שמות, ושניהם שם העצם, וזלתי אבא שאול ואבא יוסי, וכתב שגם זה אינו ב' שמות כי אבא לדעתי אינו שם העצם רק שם התואר לשון חשיבות וכו', וכמדומה שלא היו רגילין להקרא בב' שמות, עיי"ש.

אולם בספר שבעים תמרים (השטטה בסוף הספר) דחה דבריו והביא מכמה מקומות שהיו נקראים בשני שמות.

בשׁו"ת אפרקסתא דעניא (ח"ד סי' שעא) הביא להעיר ממה שאמרו בסוגיין בן פתור ראש', ובתוס' (ד"ה דתניא) כתבו שכך היה שם אביו, הרי שמצאנו ב"ס אדם שנקרא בשני שמות. והראה לחי' תורת נזיר מר"ז פורילע ז"ל שהאריך בזה. כמו כן במהרש"ם (ה"ח סי' רח) עורר בזה ממה שאמרו בסוגיין ר' יהושע בן פתור ראש'.

ובשׁו"ת דברי יציב (אבהע"ז סי' ק) כתב, הנה לרש"י בסוגיין ר' יהושע עצמו נקרא כן, ולהתוס', שם אביו היה כן, י"ל דפתור אינו שם בפני עצמו וראש ג"כ אינו שם בפני עצמו, וביחד הוא שם אחד. ובפי' הרא"ש גורס בן פתור הראש', ולפי"ז י"ל הראש, כמו הקליר והעזרי, שעל שם המקום וכדו' נקרא הראש, ושמו היה רק פתור, ואולי הוא כשם געגועים וכדו', ולא שם העצם, וזה אפ"ל גם לפי' רש"י הנ"ל. וע"ע בספר ברית אבות (סי' ח אות כד) בעניין קריאה בשני שמות.

האם מותר לקרוא ליהודי 'פטר'

בשׁו"ת הלל אומר (יו"ד סי' קנה) דן בנידון אחד שקרא לבנו 'פטר' על שם זקנו, אם הוא שם יהודי, וכתב 'הנה השם פטר אינו משמות החדשים והמתחדשים ומקור מקומו טהור, כמו שמצינו שאחד מבעלי התוספות היה רבינו פטר ז"ל, וחי בזמן הרבינו תם, ועי' מרדכי הגהות למס' גיטין (אות תסא) שהובא מעשה בכהן שיצק מים על ידי רבינו תם, והקשה לו תלמיד וכו', המשתמש בכהונה מעל וכו', והקשה עוד וכו' ושתק ר"ת, והשיב הר' פטר ז"ל, וכפי הנראה היה הוא חברו או מבית דינו.

כמו כן הביא שמצאנו ש'פטרס' היה חמיו של ר' יהושע בן לוי, ואביו של ר' יוסי (ירושלמי מו"ק פ"ג ה"ה), וכן הביא מה שאמרו בסוגיין שפתור ראש, היה אביו של ר' יהושע, ולכן כתב שמכל זה אנו למדים שהשם 'פטר' הוא משמות גדולי ישראל אנשי השם, ואם נמצא שם כזה בין אומות העולם הם העכירוהו.

יתירה מזו כתב לבאר, שמקור שם זה הוא במעשה שהיה שלאחד נולד בן בכור בפרשת בא, וכשנקרא לתורה קראו לפניו הפרשה של קדש לי כל בכור פטר וכו', וקרא את שמו פטר על שם בכורתו.

לאור כל זאת פסק שאין כל חשש בזה, וסיים בברכה לרך הנולד שיזכה לילך בדרכו של רבינו פטר מבעלי התוס'.

יאמרו מאיר שכב יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליה

פירוש התלמידים אשר שמעו הקושיא שהקשה רבי יאודה על דברי ר' מאיר לסתור דבריו, אין מהרהרים אחר דבריו של ר"מ מחמת סתירה, כי יאמרו ר"מ שכב, ואילו היה בחיים היה מיישב דבריו, ואין כאן קושיא, וגם לא יתפעלו מקושיא של אדם גדול שהוא רבי יאודה שמצא דבר לסתור דברי ר"מ, כי יאמרו כיון שכעס לכן נעלם ממנו הישוב, [והישוב] שיש לישב ולתרץ בו דברי ר"מ, ואך דא עקא כי רואין יוסי שתק, שלא השיב תשובה לרבי יאודה על קושייתו, והוא לא כעס כדי שיתעלם ממנו ישוב הקושיא, אם כן תורה של ר"מ מה תהא עליה, כי עתה יאמרו התלמידים ודאי נסתרו דבריו אלו מחמת הקושיא של רבי יאודה, דאם יש דבר ליישב דבריו למה רבי יוסי שתק ולא אמרו.

(בן יהוידע לרבי יוסף חיים מבאגדד זצ"ל)

כל הנצוק טהור

'וטעמו כצפיחת בדבש' (שמות טז לא). יתבאר על פי המבואר במסכת נזיר (דף ג.) כל הנצוק טהור, ר"ל דאינו חיבור חוץ מהצפחת, עיין שם. הכי נמי הנצוק היינו הנשפע בו, הוי חיבור לעליון, ולכך לא ניתנה תורה רק לאוכלי המן (תנחומא בשלח סי' כ).

(ישמח משה פרשת בשלח דף קנח.)

אמר ליה חובה תקברינן חובה לבניה

הכוונה בזה הוא לדעתי על פי מה דאמרין בשבת סוף פ' מי שהחשיך (קנ"ו): דאמיה דרב נחמן בר יצחק אמרי לה כלדאי בריך גנבא הוה לא שבקתיה גלויי רישיה אמרי ליה כסי רישין כי היכי דתהוי עלך אימתא דשמיא. אלמא דהרגילה אותו בהיותו נער שיהיה אימתא דשמיא ואמרו על ר' יהושע אשרי יולדתו. ומבואר בירושלמי ספ"ב דיבמות דאמו היתה מולכת עריסתו בבית המדרש ר"ל אף שהיה קטן היתה ממשכת עליו הקדושה, וא"כ להיפך היכא דבילדותו לא תחנך אותו ביראת ה' גם לעת זקנותו לא יהיה ירא וכדכתיב (משלי כב) 'חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו'. והנה אם לא תהיה לאדם יראה אזי הקבר יותר טוב לפניו וכמו שאמר דוד בתהלים (קלט כד) 'וראה אם דרך עוצב בי ונחני בדרך עולם' וכפי' רש"י דוד ביקש אם הולך בדרך עצב ינחנו ה' בדרך עולם, ר"ל שימות וילך מזה העולם. ולכן אמר תקברינן חובה לבניה ר"ל כשתעשה כך ותקיף אותם וא"כ אינה מרגלת את בניה מנעוריהם במצות ה' הלא תגרום שתקבר אותם אם לא יהיו יראי אלהים.

(עין אליהו על העין יעקב)

כלהו שני דרב אבא בר אבהה לא אקיים ליה זרעא לרב הונא

עיין בקמא (דף פ.) שנזכר שם קללה לבנים בענין אחר, ונראה הא הוא גרמא, ובאחת היה זכות רב הונא מגין לעכב הפרענות, וכיון שאמר זה פעם שנית נתקיימה הקללה, מיהו בשלמא בגלוח הבנים שייכא הקללה לבנים, אך בקמא דאידי בענין שהיתה רועה בהמה דקה, מה שייך זה לבנים, ויש לומר דהבנים נמשלו לצאן, וגידולם דומה למרעה הצאן שהם בהמה דקה.

(בן יהוידע לרבי יוסף חיים מבאגדד זצ"ל)

רוכשים מנוי לחיילים של תורה!

הצטרף לרבות מנויי מהדורת 'ודברת במ' ותחוש מחויבות להשלים את חוק לימודך בעזרת 'מתיבתא' תוכל לענות בחיוב על השאלה "קבעת עיתים לתורה?"

**בין אם החברותא נמצא ובין אם לא-
אתה תמיד לומד**

מתיבתא

הביאור הברור והמקיף ביותר!

נערך ע"י צוות ענק של ת"ח מופלגים בסגנון צה ודהוט

מוקד המנויים: 1800-22-55-66

במתיבתא לומדים טוב יותר

תלמוד בבלי המפואר עוז והדר מהדורת פריעדמאן

הש"ס
של
עולם
הישיבות

פורמט בינוני

פורמט בינוני מורחב

בתוספת ספר הערוך לרבנו נתן, כל ספרי רבותינו בעלי התוספות
עם הגהות והוספות מגדולי ישראל, עין משפט השלם.

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות